

POLJA

ČASOPIS ZA KULTURU, UMETNOST I DRUŠTVENA PITANJA

NOVI SAD - GODINA XXIV - CENA 10 DIN.

novembar '78. broj 237

likovni prilozi u ovom broju sa izložbe »grafika fakulteta likovnih umetnosti u beogradu«

strašno je sedeti u osvetljenom izlogu noći i pisati

oto tolnai

Trebalo bi da imamo jednog ozbiljnijeg psa. Oko nas su svud samo bašte, sve do Dunava, do Dunavca. Ovi džukci su se poput pacova ugnezdili po komorama, stajama, psećim brlozima, a pojma nemaju o čuvanju kuće, o tom najplementijem, prastarom zanimanju; ne samo što ne oteraju nepozvane goste, već i namamljuju svoje stare, da tako kažem: sezonske poznanike.

Loš je predznak kad u neku kuću ovako navale psi-lutalice, govoni tetka Duduš, dok nalakćena na ogradu posmatra rad buldožera koji nivelise napušteni železnički nasip.

Noću, čujem li šumove, ne mičem se s mansarde, ali osluškujem, načulim uši kao kakav zec. Ovde, neposredno ispod škripljčanog krova i, razume se, u mojoj lobanji, šumovi se neverovatno pojačavaju — akustika škripljaca i finih koštanih pločica je izvorsna. Jesu li već negde pokušali da oblože koncertnu dvoranu kostima, finim koštanim pločicama lobanje?

Učinilo mi se, ne jednom, da mi dole, u sobi, ubijaju decu.

Nemam pri ruci nikakvo oružje. Postoji negde jedan veliki artiljerijski bajonet, našao sam ga još u Subotici, kada smo skidali trsku s kuće, ali uvek zaboravim da ga donesem gore, da ga položim među knjige, pored natrulog obučarskog kalupa, diagonalno na beskrajnu površinu stola. Stiskam u šaci jedan rđom nagriženi teg od pola kilograma, time ću se braniti; razbiću mu čelo, mrmljam, razbiću mu čelo.

A strah me je i dole, pred velikim prozorom — strašno je sedeti u osvetljenom izlogu noći, i pisati.

Već sam, zapravo, i sredio stvari oko nabavke jedne danske doge. Trebalo bi sada samo polako, postepeno likvidirati ove pse-lutalice — znam, neće biti jednostavno, može se desiti da se okrenu protiv nas, neke kučke su se već i oštenile.

Otac je obećao da će mi pokloniti jednu pušku. Uzeću i njegov pištolj. I sedeću gore, pored natrulog obučarskog kalupa, ili dole, za crnim pisaćim stolom, ali među palmama, noćnim firajlama, rododendronima, olovnim žilama, u osvetljenom izlogu, s puškom o ramenu, s pištoljem za pojasom, s džinovskim psom pored nogu, te ću tada, konačno, opušteneh mišića, stezati, zatezati čvrste čvorove, još čvršće, nebesko-plave omče mastila.

S mađarskog preveo Arpad Vicko

sumnje me obuzimaju

dušan matic

Čak i najveće ljubavi i najdublji bol i tuga, približavajući se večeru, ili, ako je noć, onda približavajući se zori; u svakom slučaju, posle dužeg, ili čak i kraćeg vremena — to o trajnosti ili prolaznosti naših osećanja! — i ljubav i bol se istroše, oslabe, izoblice; osećaju silnu potrebu za snom. Za počinkom. Da otpočinu i nađu snage da zatim ljube i da bol boluju.

Baš kao i naše telo. Baš kao i naša svest.

Takav je, eto, »život« ljubavi, i »život« bola.

I tako, iz dana u dan, dok se najzad ne istroše. S danima. S godinama?

Sumnje me obuzimaju: da li se to život, ljubav, bol troše, i nestaju, umiru; ili mi... ja, ti, on, a život, ljubav, bol, dalje teku, kao neke reke kojima ni izvira, ni uvira nema?

U svetlosti ovih redova, odavno sam pokušavao da osetim i razumem neke Bodlerove rečenice:

1.

Nadahnuće dolazi uvek kad ga čovek poželi, ali ne odlazi odmah kad on to poželi.

2.

Ili ovu drugu, malo dužu njegovu rečenicu:
Ima trenutaka postojanja kad su vreme i prostor dublji, a osećanje postojanja nesamerljivo poraste.

3.

Treba imati dovoljno daha, pa, u toku čitanja sledeće, ovoga puta Frojdove rečenice, pa da se udahne dovoljno vazduha, i izdahne s istom snagom pluća, dok je čitate:

Četiri osobe ulazahu uvek u bračni krevet.

Obično se naučne istine pišu u sadašnjem vremenu. Čudi ovde pomalo predašnje nesvršeno vreme, koje, po Faustu, nosi u sebi melanholiju, i čini ličnom i prisnom prošlost o kojoj govori.

Uostalom, ne govori samo jedna knjiga o tome, ali ja ću se držati samo na jednoj, koja uostalom upravo o tome priča. Njen naslov glasi: *Frojdova samoanaliza i otkriće psihoanalize*. Njen pisac je francuski psiholog i pesnik Didie Anzije. Knjiga tačno govori ono što naslov kaže: iz svog ličnog, životnog iskustva, Frojd je izvukao psihoanalizu. Da nam to dokaže, dve prilično velike sveške teksta, a pored toga čak i fotografije, vrlo rečite; i geografske mape koje su jedino pogrešne kad je reč o Srbiji (koja se, na jednoj mapi, nalazi tamo gde je i bila pre 1918, a mapa je datirana 1880. i trebalo je da pokaže samo Srbiju pre 1912, bez Makedonije; a druga mapa, koja pokazuje otprilike Frojdovo neostvareno putovanje iz Beča u Rim, pre 1912, sa svojim mladim bratom, pošto dalje od Venecije nije išao; a to prekinuto putovanje čitava je jedna duga istorija... A na drugoj mapi, odjednom, Srbija se nalazi negde ispod linije Zagreb-Ljubljana, na sredini, otprilike gde je ležala železnička stanica Srpske Moravice).

Nije potrebno da kažem da, posle te knjige, utoliko pre, ostaje da važi Prustova psihološka analiza predašnjeg nesvršenog vremena. Ne. Ne bi trebalo da propustim da kažem da otac-model, da Edip — Frojdov ideal bio je Gete. Nikako Hegel. Gete ga nije trpeo. Niti Njutn. Za velikog pesnika *Fausta* Njutn nije bio dovoljno veliki: to svedoči Geteova *Teorija boja*.

U toj istoj svetlosti, s vremena na vreme, dešava mi se da i neke svoje rečenice iščitavam. Naročito jedan stih, star gotovo pedeset godina (izdiktirao sam tu pesmu u mašinu 1929. godine, decembra meseca, kao prvi prilog za buduće *Nemoguće* koje se tek pripremalo), iz pesme *Mutan lov u bistroj vodi*, a naročito kad sam u *Plejadinom* izdanju, u »nedovršenim rukopisima Bodlerovim« pronašao jednu njegovu nedovršenu rečenicu o »pripadanju jednoj konspiraciji«. Radi se o sledećem mom stihu:

Vrati se toj zveri, toj zaveri, preti i čuti.

Ta je rečenica napisana, kao što već pretpostavljate, onom brzinom kojom su pisale ruke koje »pišu same«, kako je govorio Pjer Žane, ili brzinom kojom su pisani tada moji tekstovi, za koje je pre desetak godina Alen Zufroa rekao da su pisani *kao da čovek trči*, te ni danas nisam siguran da li je reč »zveri« povukla za sobom reč »zaveri«, ili je »zaveri« navukla ispred sebe reč »zveri«, vratolomno pretvarajući jednosložnu reč »zver« u »dvosložni« treći padež, što našem padežnom jeziku daje neverovatne mogućnosti pokretljivosti i asocijacija po kratkom postupku.

bender * delić * engl * fosijon * ignjatović * iveković * kovačević
* matic * pogačnik * stojević * strajnić * šastel * tolnai * uelet